МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту
«_____» _____2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ Прокопчук О.Т.

Кваліфікаційна робота магістра

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 21м-з-ф
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Масляна Аліна Олександрівна

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Мельник Катерина Миколаївна

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу магістра «Сучасний стан та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні»
студентки факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва (спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування)
Масляної Аліни Олександрівни

Нині в Україні ринок платіжних карток є одним із сегментів, який найбільш динамічно розвивається. При цьому експерти вказують на значний потенціал для його подальшого розвитку в умовах підвищення якості послуг і зниження тарифів з їх обслуговування.

Тому в даній роботі, яка складається з трьох розділів, використано теоретичний матеріал з сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Загальний об'єм роботи складає 42 друкованих аркуші. Робота містить 14 рисунків та 8 таблиць. Кількість використаних джерел становить 57 наукових праць та Інтернет–ресурсів.

Метою роботи є дослідження та обґрунтування ключових напрямів розвитку ринку банківських платіжних карток в Україні.

Перший розділ роботи – теоретичний. В ньому наведено види, класифікацію переваги та недоліки практичного застосування банківських платіжних карток для здійснення безготівкових розрахунків.

Другий розділ – практичний. В ньому здійснено аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні. Також в цьому розділі детально проаналізовано діяльність провідних комерційних банків на ринку платіжних карток.

Третій розділ містить пропозиції щодо напрямів забезпечення ефективності функціонування ринку платіжних карток в Україні.

Анотація

Кваліфікаційна магістерська робота присвячена дослідженню теоретичних і методичних засад функціонування ринку банківських платіжних карток, а також розроблення пропозицій щодо напрямів забезпечення ефективності функціонування ринку платіжних карток в Україні.

Ключові слова: платіжні картки, цифрова економіка, банк, грошові відносини, безготівкові розрахунки, платіжна інфраструктура, банківський ринок, платіжна система, грошовий обіг, банківський сектор.

The summary

The qualifying master's thesis is devoted to the study of the theoretical and methodical foundations of the functioning of the bank payment card market, as well as the development of proposals for ensuring the effectiveness of the functioning of the payment card market in Ukraine.

Keywords: payment cards, digital economy, bank, monetary relations, cashless payments, payment infrastructure, banking market, payment system, money circulation, banking sector.

ЗМІСТ

ВСТУП ……..		4
РОЗДІЛ 1.	**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК**	6
РОЗДІЛ 2.	**ОЦІНКА СТАНУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ..**	13
2.1	Аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток…….	13
2.2	Аналіз діяльності провідних комерційних банків на ринку платіжних карток……..	24
РОЗДІЛ 3.	**ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ……**	30
ВИСНОВКИ……		41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...		43
ДОДАТКИ……		49

ВСТУП

Карткові платіжні технології на даному етапі розвитку банківських послуг набувають особливого значення, оскільки останнім часом все більше українців використовують безготівкову форму розрахунку, що пов’язано із ефективністю, надійністю та зручністю такого виду розрахунків. Операції з розрахунків платіжними картками розшили спектр послуг, що може надавати банк клієнтам та як результат збільшили величину прибутку, а також надали інформацію щодо споживчих переваг своїх клієнтів. Зокрема, центральний банк країни зацікавлений у зростанні обсягу безготівкових розрахунків з метою покращення моніторингу та регулювання потоків грошової маси всередині країни. Враховуючи всі переваги платіжних карток актуальним є дослідження та виявлення нагальних проблем та майбутніх перспектив розвитку. ринку платіжних карток.

Теоретичні, методичні, економіко-організаційні питання формування та розвитку ринку сучасних фінансових послуг стали провідними темами досліджень відомих зарубіжних економістів. Ці проблеми відображено і у вітчизняній науковій літературі, зокрема в дослідженнях О.Д. Василика, В.В. Вітлінського, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, В.М. Кравця, А.І. Кредісова, В.І. Міщенка, О.М. Мозгового, А.М. Мороза, С.В. Науменкової, Ю.М. Пахомова, М.І. Савлука, А.С. Савченка, В.С. Стельмаха, В.П. Страхарчука, М.Ф. Тимчука, А.С. Філіпенка.

Проте, незважаючи на це, дослідженню сучасного стану та проблем існування ринку платіжних карток в Україні варто приділити додаткову увагу.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є дослідження дослідження та обґрунтування ключових напрямів розвитку ринку банківських платіжних карток в Україні.

Завдання, що були поставлені в кваліфікаційній роботі:

– розглянути теоретичні аспекти впровадження ринку платіжних карток в Україні;

– проаналізувати стан вітчизняного ринку банківських платіжних карток;

– визначити майбутній розвиток ринку платіжних карток в Україні.

Об’єктом дослідження є процес функціонування ринку банківських платіжних карток.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти розвитку ринку банківських платіжних карток в Україні.

Для досягнення вище зазначеної мети в кваліфікаційній роботі магістра використовувались такі **методи дослідження** як: групування й порівняння чинників, розрахунку коефіцієнта відхилень по рокам й структуризації порівняльних аналітичних таблиць; аналізу та синтезу – представлення функціонування ринку платіжних карток; економічного аналізу, порівняння задля прогнозування значень ринку платіжних карток; економіко-математичні методи – при дослідженні впливу економічних показників на розвиток ринку платіжних карток в Україні.

Інформаційна база дослідження: наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, посібників, монографії з питань формування стратегії розвитку банку, нормативно-правове забезпечення функціонування ринку банківських платіжних карток в Україні; аналітичні та статистичні дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, сервіси на основі відкритих даних, інформація з офіційних сайтів банківських установ, дані фінансової звітності банків та інші джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

Ринок банківських послуг останнім часом розвивається під значним впливом провідних технологій. Одним із напрямів банківської діяльності, де постійне їх оновлення має вирішальне значення, є карткові платіжні технології. Останнім часом все більше українців використовують безготівкові форми розрахунків замість готівки. Експерти стверджують, що обсяг безготівкових розрахунків в Україні продовжить активне зростання паралельно з появою додаткових послуг в банкоматах.

Сучасному економічному розвитку притаманні процеси неухильного звуження сфери готівкового обігу і застосування паперових розрахункових документів, впровадження інноваційних платіжних засобів і новітніх платіжних технологій. Наразі такі платіжні інструменти, як електронні гроші, платіжні картки та смарт-карти обслуговують вагомий сегмент платіжного ринку і знайшли широке застосування в діяльності комерційних банків. Активний розвиток ринку банківських платіжних карток в Україні дозволяє збільшити прозорість операцій на фінансовому ринку, залучити кошти у банківську сферу, що підвищує кредитні повноваження банків [3].

Види банківських платіжних карток, умови та порядок виконання операцій з платіжними картками визначаються відповідно до вимог тієї чи іншої платіжної системи. Наразі в Україні експлуатуються три платіжних системи з платіжними пластиковими картками та системами банкоматів, POS - терміналів і мобільних пристроїв зчитування [22, с. 64]:

Міжнародна платіжна система VISA International Service Associatio з процесинговим центром в США, Європі та на інших континентах.

Міжнародна платіжна система Master Card International (США) + Europay International (ЕС) з процесинговим центром в США та Європі.

Національна платіжна система НСМЕП (Україна) з процесинговим центром в Україні.

Наразі найзручнішим платіжним засобом, що дозволяє проводити безготівкові платежі або застосовувати безготівкові розрахунки стали платіжні картки. Банківські платіжні картки стали не тільки основним платіжним засобом ефективного управління великими обсягами безготівкових розрахунків, але й провідним універсальним національним та міжнародним інструментом платежу, так як приймаються до сплати не враховуючи залежність від валюти, в якій було відкрито картковий рахунок [6, с. 154].

Погоджуємося з визначенням, що банківська платіжна картка - це спеціальний ідентифікаційний платіжний інструмент, використання якого надає власнику можливість здійснювати безготівкову сплату за товари, послуги, отримувати готівкові гроші, а також здійснює інші передбачені договором операції [12, с.107].

Власники банківських платіжних карток мають можливість використовувати їх для: здійснення переказів з картки на картку, операцій з використанням платіжних карток у пристроях самообслуговування, операції з розрахунків у торговельній мережі, оплати товарів і послуг, переказів з картки на рахунки [51, с. 990].

Платіжні картки можна класифікувати за багатьма ознаками, основні з них наведені на рис. 1.1.

За технологічним виготовленням платіжні картки поділяються на картки з магнітною смугою, з мікропроцесором (чіпом) та з подвійним інтерфейсом. Якщо платіжна картка з магнітною смугою дає змогу тільки пасивно зберігати інформацію, то картка з мікропроцесором може заносити у свою пам’ять дані про попередньо проведені операції. Інакше кажучи, картки з мікропроцесором мають набагато більші можливості інформаційного та технологічного характеру у порівнянні із картками з магнітною смугою. Платіжна картка з подвійним інтерфейсом дає змогу одержувати ідентифікаційні дані картки завдяки одному чіпу.

За критерієм власності виокремлюють особисті картки, які емітуються комерційним банком на ім’я власника картки, корпоративні картки, які

випускаються лише для суб'єктів господарювання, сімейні картки, які видаються як особисті лише фізичним особам, але водночас як корпоративні окремі картки можуть бути оформлені на кожного члена сім'ї власника карткового рахунку.

Рис. 1.1. Класифікація банківських платіжних карток

Джерело: складено за [20, с. 135; 5, с. 121]

Залежно від схеми використання банківські платіжні картки можуть бути дебетовими, які пов'язані з поточними рахунками клієнтів, кредитними, за якими передбачається відкриття кредитних ліній, та у формі електронного гаманця, які призначені для здійснення платежів за широкий асортимент товарів чи послуг у багатьох закладах торгівлі та сфери послуг.

Головними учасниками вітчизняного ринку платіжних карток є комерційні банки, торговельні організації, окремі громадяни. Для кожного з учасників цього ринку використання платіжних карток приносить свої переваги та вигоди (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Переваги та вигоди для основних учасників ринку банківських платіжних карток

Переваги та вигоди		
для комерційних банків	для фізичних осіб	для торговельних організацій
зростання обсягу залучених ресурсів	можливість розраховуватися за товари та послуги	збільшення обсягів продажів товарів
надання своїм клієнтам якісніших послуг	покупка товарів і отримання послуг зі знижкою	можливість реалізації різноманітних дисконтних програм
скорочення адміністративних витрат	отримання заробітної плати і пенсійних виплат	розширення кола нових покупців
збільшення комісійних доходів	можливість управління власним рахунком	скорочення обсягу готівки, що знаходиться в касах
збільшення кредитного потенціалу для надання споживчих позик	одержання доходу на залишок коштів за рахунком	уникнення ситуацій з підробленими банкнотами, нестачею розмінних монет
забезпечення диверсифікації власної діяльності	зниження ризиків втрати готівки	підвищення репутації торговельної організації
отримання доступу до різних карткових проектів	автоматичний обмін коштів у валюту іншої країни	отримання рекламної допомоги з боку платіжної системи і банку, що емітували картки

Джерело: складено за [6, с. 154; 51, с. 990].

Крім цього, окремі дослідники визначили ряд переваг від використання платіжних карток господарюючими суб’єктами: зменшення ризиків, пов’язаних зі зберіганням та переміщенням готівки для різних виплат; значне зменшення кількості первинної документації, а також полегшення функцій бухгалтерії пов’язаної з обліком готівкових коштів; зростання швидкості розрахунків під час проведення господарської діяльності; зручність використання корпоративних платіжних карток під час відрядження або закупівлі товарів під

звіт; контроль працівників над безпосереднім проведенням безготівкових розрахунків; нівелювання залежності від режиму роботи відділень комерційних банків; отримання можливості оперативного поповнення корпоративної платіжної картки та здійснення з неї виплат; підвищення іміджу господарюючих суб'єктів; можливість отримання рекламної підтримки зі сторони платіжних систем та банків, які емітували картки [16, с. 136]. Позитивні ефекти від використання корпоративних карток досить різноманітні, але точно вони зручніші, ніж використання чекових книжок.

Водночас функціонування платіжних карток приносить вагомі переваги і для держави, оскільки знижуються витрати на виробництва банкнот і карбування монет, зменшуються витрати на касові операції, інкасацію готівки, її перевезення та зберігання; забезпечується зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів завдяки повнішому оподаткуванню юридичних і фізичних осіб.

Головними здобутками розвитку ринку платіжних карток, на думку більшості науковців, є збільшення споживання, зростання продуктивності і підвищення зайнятості населення, зменшення витрат на проведення платіжних операцій та скорочення питомої ваги тіньової економіки [29, с. 145].

Маючи значні перспективи розвитку, ринок платіжних банківських карток все ж таки стикається з рядом проблем, які перешкоджають йому. Білий М. М. проблемним моментом вважає те, що при значних обсягах випуску платіжних карток комерційними банками та постійному розвитку банками інфраструктури термінальної мережі вкрай незадовільною залишається динаміка росту безготівкової оплати за придбані товари та спожиті послуги, та значною проблемою залишається рівень карткового шахрайства, також невирішеним є питання формування національної системи маршрутизації карткових операцій та клірингу [5, с. 120].

Деякі науковці до проблемних моментів ринку платіжних карток відносять недосконале нормативно-правове регулювання; значну кількість платіжних карток виданих у рамках зарплатних проектів; обмеженість бонусних програм [6, с. 156].

Окремі дослідники бачать головні проблеми в тому, що розрахунки платіжними картками піддаються шахрайству та хакерським атакам, а також існує відсутність анонімності, на відміну від готівкових розрахунків [15, с. 677].

Відтак функціонування ринку платіжних карток поряд із значними перевагами водночас передбачає ряд потенційних загроз та ризиків для учасників цього ринку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки практичного застосування банківських платіжних карток для здійснення безготівкових розрахунків

Критерії	Переваги	Недоліки
Надійність	Викрадену карту можна заблокувати, некоректно здійснені розрахунки можна відмінити або уточнити, тоді як викрадену готівку повернути майже неможливо.	Безготівкові розрахунки піддаються шахрайству та хакерським атакам.
Зручність	Можливість користування банківськими послугами цілодобово та дистанційно, зокрема через мережу Інтернет.	Випадки збоїв у роботі POS-терміналів або банкоматів, несправність обладнання чи недосконаліть програмного забезпечення унеможлив-люють розрахунки за продукцію.
Анонімність	Персоніфікованість усіх розрахунків та фінансово-кредитних установ, що задіяні в них.	Відсутність анонімності, яка наявна під час готівкових розрахунків.
Локалізація	Наявність угод між фінансово кредитними установами про прийняття платіжних карт до розрахунків (зокрема, за кордоном).	Обслуговування лише в окремих банкоматах та окремих країнах, відсутність POS-терміналів або банкоматів у точках продажів.

Джерело: складено за [19, с. 675].

Разом з тим, використання банківських платіжних карток є сучасним і зручним способом здійснення безготівкових розрахунків. Банківські картки

дозволяють власникам, тобто фізичним особам та уповноваженим юридичним особам, здійснювати операції з грошовими коштами, що знаходяться на картковому банківському рахунку, у будь-який час доби, служать засобом платежу по всьому світу, використовуються у сфері онлайн-комерції.

Для самих комерційних банків важливість ведення карткового бізнесу пов'язана із залученням ресурсів, скороченням обсягу готівки, а найголовніше, з отриманням значно більшого прибутку. У разі збільшення кількості безготівкових розрахунків платежі, здійснювані з допомогою банківських карток, залишаються найбільш затребуваними.

Водночас, держава, маючи свої вигоди від функціонування платіжних карток, зі свого боку активно стимулює вдосконалення нових технологій у банківському секторі, за допомогою яких можна розширити безготівкові розрахунки.

Повсюдне використання цих технологій і саме банківських платіжних карток, проведення операцій із нею зумовлено їх перевагами перед розрахунками за допомогою готівки.

РОЗЛІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток

Ринок безготівкових розрахунків в Україні розвивається дуже стрімко. Даний процес відбувається не тільки завдяки тому, що банки інвестують в нові технології, сервіси та платіжні інструменти, але, й також завдяки пересічним користувачам цих послуг, які надають перевагу доступності, зручності, надійності та безпечності безготівкових платежів.

Пандемія коронавірусу у 2020 році призвела до переходу на безконтактні платежі, зростання проникнення електронних гаманців і більш широкого застосування автоматизації платежів. Відмова від готівки була в планах НБУ та міністерства фінансів вже багато років, проте потужний імпульс цьому процесу сприяла епідемія.

В останні десятиліття активний розвиток мережі інтернет, усе більша цифровізація економічних відносин, віртуалізація інституційних засад

функціонування фінансового сектора, включаючи взаємодію банківських установ із клієнтами, висувають платіжні картки на перший план у процесі впровадження інноваційних технологій у механізм переміщення грошових коштів і здійснення розрахунків. З'являються навіть так звані цифрові банки, або необанки, що є повністю безфілійними та в основному залучають і обслуговують клієнтів через цифрові точки доступу, такі, як мобільні програми [15]. У цих умовах саме платіжні картки стають ключовим інструментом реалізації комплексного завдання щодо зниження частки готівкових розрахунків у загальній структурі грошового обігу як важливого засобу зниження загальних витрат обігу й підвищення ефективності економічного розвитку загалом.

Утім, в Україні попри добре розвинуту мережу банківських установ, передові технології системи електронних платежів, розвинутий

мобільний банкінг, доступність карткових послуг та наявність терміналів для безконтактної оплати, що загалом забезпечують домогосподарствам і бізнесу максимально широкі можливості доступу до безготівкових розрахунків, готівка все ще залишається важливим засобом проведення роздрібних економічних операцій і головним конкурентом платіжних карток на ринку платежів, а частка грошей поза банками порівняно з аналогічним показником у розвинутих країнах є досить високою, у зв'язку з чим грошовий агрегат М0 перебуває на рівні близько 30 % (рис. 2.1).

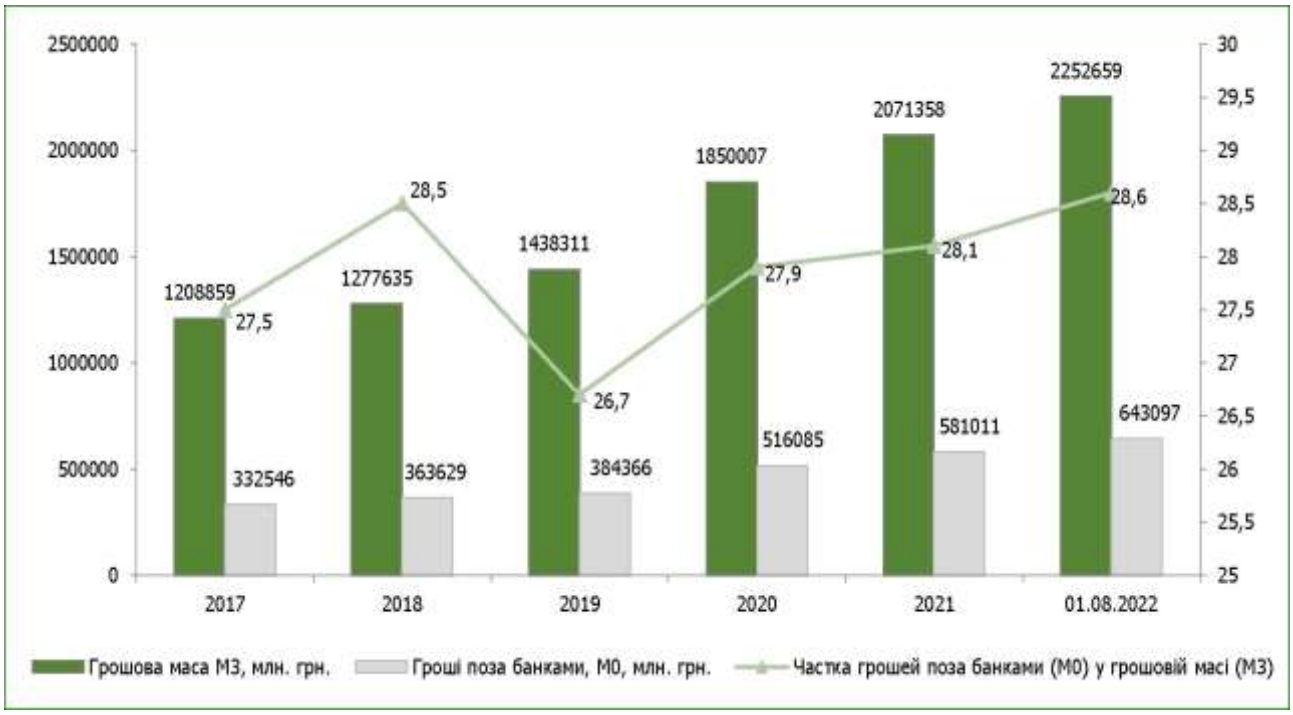

Рис. 2.1. Грошова маса (М3), грошовий агрегат М0 та його частка в грошовій масі України у 201-2022 рр.

Складено на основі даних джерела [35]

Очевидно, що головними причинами цієї тенденції є, з одного боку, відтік коштів із банківського сектора в період фінансово-економічних криз, ажіотажу й банківської паніки, а також посилення сумнівів у клієнтів банків щодо їхньої спроможності виконувати свої зобов'язання, а з іншого--- індивідуальні переваги споживачів на ринку (особливо старших поколінь), за яких навіть високотехнологічний

розвиток платіжних сервісів, наявність дистанційного банківського обслуговування та очевидна зручність електронних форм розрахунків не здатні викорінити звичку використовувати готівку як більш надійний страховий резерв ліквідності.

Разом із тим, подальші процеси щодо скорочення готівкових платежів і розвитку безготівкових є неминучими та відображають загальний запит суспільства на здешевлення, прискорення й поліпшення розрахунків саме без участі готівки, адже безготівковий рух коштів має безсумнівні переваги для всіх без винятку суб'єктів грошового обігу:

- домашні господарства виходять із міркувань зручності й безпеки, що обумовлено можливостями прискорення платежів і оперування значними сумами коштів без ризику їх утрати в результаті пограбувань чи шахрайства;
- підприємства визначають для себе переваги в прискоренні обороту

грошових коштів і, як наслідок, зниження витрат обігу, що позитивно відображається на зростанні прибутку, скороченні витрат і підвищенні конкурентоспроможності;

- держава отримує кращі можливості боротьби з тіньовим сектором економіки, спрощення адміністрування податків та збільшення податкових надходжень до бюджету, зокрема надходжень ПДВ, а також зниження витрат, пов'язаних із адмініструванням платежів у бюджетній та комунальній сфері;
- банки як професійні учасники фінансового ринку й організатори грошового обігу користуються такими перевагами, як скорочення обігових витрат, пов'язаних із обробкою документації та утриманням дорогої інфраструктури з обслуговування емісії, руху, зберігання, інкасації та перерахунку готівкових грошових знаків, а також мають можливість збільшити ресурсну базу для

подальшого розширення кредитних операцій.

Це означає, що саме активне використання банківських платіжних карток визначається їхньою високою затребуваністю в процесі якісних змін в організації грошового обігу в напрямі дедалі більшого витіснення готівкових розрахунків безготівковими. Як зазначається в доповіді американського Бюро фінансового захисту споживачів, сучасні тенденції свідчать про те, що все більше власників платіжних карток, ніж будь-коли, оплачують свої рахунки карткою онлайн або через мобільний додаток при одночасному постійному скороченні використання паперових платежів [55].

Важливість цієї тенденції визначається тим, що розвиток ринку платіжних карток має величезне стратегічне значення для стимулювання економічного зростання та підвищення рівня життя населення, оскільки має безпосередній вплив на:

економіку загалом та на окремі її елементи; прискорення обороту коштів; скорочення витрат підприємств і банків з обслуговування готівки; зниження операційних витрат підприємств; підвищення ефективності банківського обслуговування та рівня безпеки платіжних операцій; залучення інвестицій з боку домашніх господарств у економіку у формі зарахування вільно наявних коштів на банківські рахунки. У зв'язку з цим тенденції до посилення значимості ринку платіжних карток можна спостерігати в більшості країн, включаючи й Україну, а самі платіжні картки як засіб проведення безготівкових розрахунків набувають дедалі більшої популярності.

Глобальна криза охорони здоров'я, спровокована пандемією COVID-19, а також запроваджені в ряді країн адміністративні обмежувальні заходи та економічна рецесія, що за цим настала, посилили тенденцію до активізації використання платіжних

карток у світі. Так, за даними аналітиків Moody's, 2020 року 48,5 % усіх споживчих витрат у світі було здійснено за допомогою платіжних карток (хоча ця цифра значно відрізняється в розрізі країн--- від 91 % у Південній Кореї до приблизно 1 % у Гані та М'янмі). Це на 12 % більше, ніж за попередній рік, причому в період із 2015 по 2019 рік обсяги платежів за споживчими витратами за допомогою платіжних карток зростали стабільними середньорічними темпами на 16 % за рік [57]. Як свідчать дані звіту аналітичної компанії McKinsey, глобальні доходи від безготівкових платежів швидко повернуться до своєї довгострокової траєкторії зростання на 6-7 %, компенсуючи падіння 2020 року у 2021 році та досягнувши приблизно 2,5 трильйона доларів США до 2025 року [14].

В Україні кількість та обсяги безготівкових платежів із використанням платіжних карток також продовжують упевнено зростати, що визначається з-поміж іншого

подальшими зусиллями Національного банку щодо цифрової трансформації фінансової системи. Зокрема, за останній період регулятором було вжито заходів щодо спрощення порядку емісії платіжних карток і здійснення операцій із їх використанням: розширено можливості застосування бізнесом корпоративних платіжних карток; спрощено процедуру отримання платіжної картки довіреною особою фізичної особи --власника рахунку; розширено можливості здійснення операцій із платіжними картками з використанням хмарних сервісів, що надаються з використанням обладнання, розміщеного на території розвинутих країн [24]. У результаті можна спостерігати достатньо стійку тенденцію щодо збільшення обсягу платіжних карток, емітованих українськими банками впродовж останнього часу (рис. 2.2).

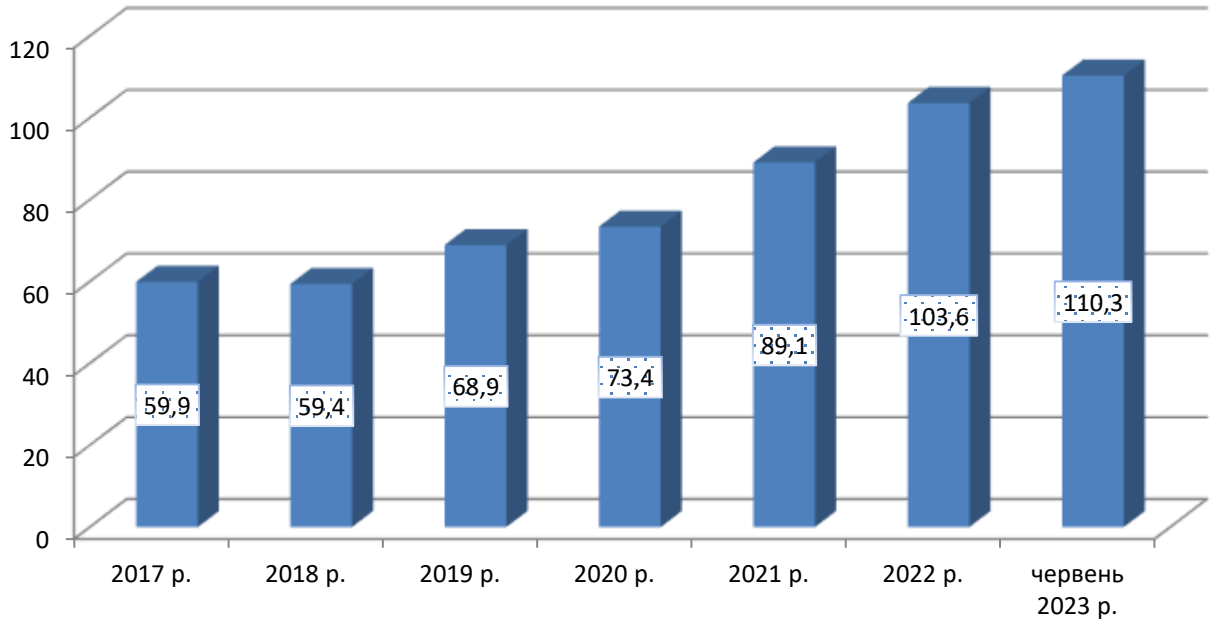

Рис. 2.2. Динаміка кількості платіжних карток, емітованих українськими банками, за видами носіїв інформації, млн шт

Складено на основі даних джерела [35]

Дані рис. 2.2 показують, що протягом 2017 2023 рр. загальна кількість платіжних карток в Україні зросла 50,4 млн шт. або на 84,1%.

За підсумками червня 2023 року загальна кількість емітованих платіжних карток в Україні досягла 110,3 млн шт. Це на 23,8% більше порівняно з довоєнним січнем 2022 року. У травні 2023 р. 92 зі 100 операцій із картками були безготівковими [9].

Зі всієї кількості випущених платіжних карток активними залишаються не всі (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка кількості платіжних карток, емітованих українськими банками, за видами носіїв інформації, млн шт.

Роки	Загальна кількість емітованих платіжних карток	Кількість активних платіжних карток	Безконтактні платіжні картки	Токенізовані платіжні картки
2018	59,4	36,9	4,0	–
2019	68,9	42,2	8,6	2,5
2020	73,4	40,4	13,2	3,9
2021	89,1	46,3	20,0	6,7
2022	103,6	42,8	26,1	5,7

Складено на основі даних джерела [35]

Як видно із наведених у таблиці 2.1 даних, загальна кількість платіжних карток, емітованих комерційними банками України за останні п'ять років, зросла майже на 50 %: із 60 до 103,6 млн шт. І лише за останній рік темпи зростання становили 16,3 % порівняно з попереднім періодом.

Для більш наочного уявлення відобразимо частку активних платіжних карток у загальній кількості емітованих карток (рис. 2.3). Як показують дані рисунка кількість активних карток в 2022 р. порівняно з попередніми періодами дещо

зменшилась. Однак, більше половини випущених платіжних карток (41,3%) становили активні платіжні інструменти, що використовуються економічними агентами для здійснення видаткових операцій. Поступове набуття популярності безконтактними й токенізованими платіжними картами, що містять більш досконалі технології захисту інформації, є ознакою подальшої цифровізації платіжних механізмів та охоплення ними все більшого кола економічних агентів у процесі здійснення розрахункових операцій. Хоча як негативний момент потрібно відзначити, що ще більше двох третин готівки, яка перебуває в обігу, знято в банкоматах власниками платіжних карток замість використання її в безготівкових транзакціях. До того ж порівняно з іншими країнами в Україні залишається досить низькій рівень охоплення суспільства безготівковими технологіями в розрахунку на душу населення. Тому надзвичайно важливо, щоб вітчизняні банки все ж робили

ставку переважно не на кількісне поширення платіжних карток в обігу, а на вдосконалення якісної складової їх використання для збільшення числа операцій з уже емітованими картками.

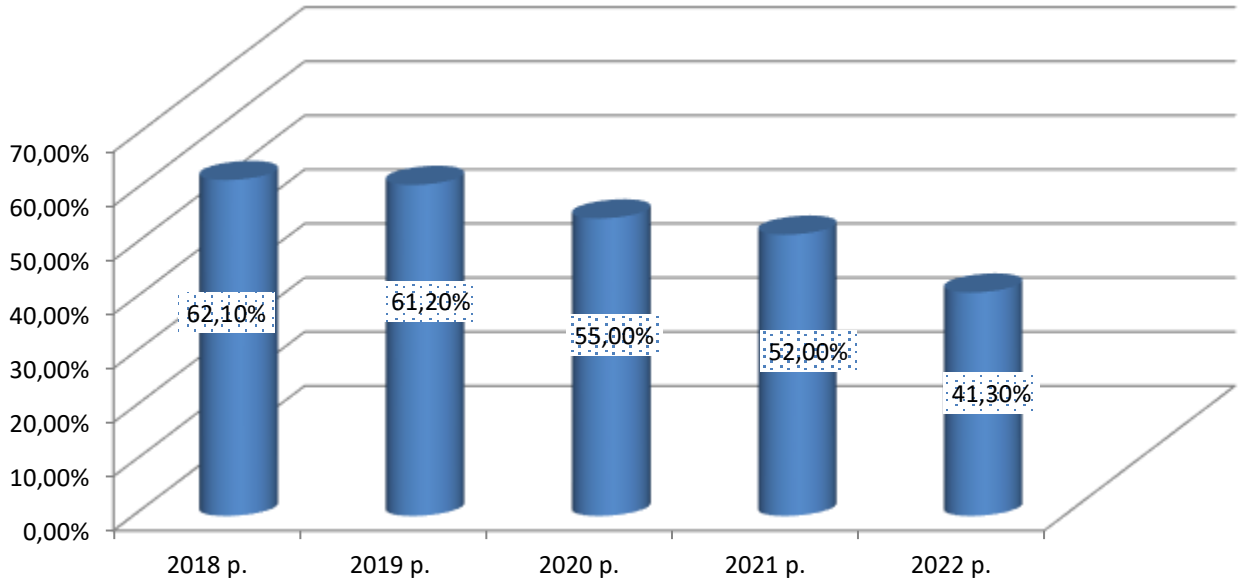

Рис. 2.3. Структура кількості активних платіжних карток у загальній кількості емітованих карток

Та попри ці недоліки, усе ж процеси подальшої цифровізації економіки неухильно позначаються й на стані платіжного обороту. Загалом частка безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток в Україні збільшилася до майже 61 % на кінець 2022 року з 56 % на початку року.

Кількість операцій із використанням платіжних карток, емітованих комерційними банками України, досягла 7817,1 млн шт., а їхня сума---5091,7 млрд грн, що майже на третину (на 30,3 % та 28,7 % відповідно) більше, ніж у 2021 році (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка кількості й обсягу операцій, здійснених із використанням платіжних карток в Україні

Роки	Всього операцій		Безготівкові операції		Отримання готівки	
	Кількість, млн шт.	Сума, млрд грн	Кількість, млн шт.	Сума, млрд грн	Кількість, млн шт.	Сума, млрд грн
2018	3091	835	2311	835	835	1290
2019	3915	1297	3073	1297	1297	1579
2020	5057	1798	4167	1798	1798	1778
2021	5997	2209	5211	2209	2209	1749
2022	7817,1	3099,1	7039,9	3099,1	3099,1	1992,6

Складено на основі даних джерела [35]

Як випливає з наведених у таблиці 2.2 даних, кількість операцій із використанням платіжних карток, емітованих банками України, досягла 7 817,1 млн шт., а їхня сума – 5 091,7 млрд грн. Це майже на третину (на 30,3 % та 28,7 %

відповідно) більше, ніж 2021 року. При цьому кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток 2021 року порівняно з попереднім періодом зросла на 35,1 % - до 7039,9 млн шт., що становить 90,1 % від загальної кількості карткових транзакцій, а загальна сума, на яку були проведені безготівкові операції з картками, збільшилась на 40,3 %, тобто до 3099,1 млрд грн (60,9 % від загальної суми операцій із картками). Водночас кількість операцій щодо отримання готівки з використанням платіжних карток 2022 року порівняно з попереднім роком зменшилася на 1,1 %. Ці тенденції свідчать про дедалі більшу готовність суб'єктів ринку в Україні використовувати платіжні картки саме як засіб оплати товарів і послуг у процесі здійснення безготівкових розрахунків, а не як інструмент отримання готівкових коштів у касі банку чи банкоматі. На відміну від банківських депозитів, платіжні картки демонструють кращу ліквідність, а

отже, і надійність для зберігання коштів, а тому користуються вищим рівнем довіри населення. Крім того, спостерігається стабільний позитивний тренд зростання частки безготівкових операцій ще й з тієї причини, що нові покоління клієнтів, більш обізнані в цифрових технологіях, створюють відповідний попит на сучасні банківські платіжні послуги.

Підтвердженням стійкості цієї тенденції слугують також дані щодо цілей безготівкових операцій із застосуванням платіжних карток. Більш ніж половина загальної кількості таких операцій --52,6 % (рис. 2.4) здійснювалася в торговельних мережах, а їхня частка в загальній сумі карткових платежів становила 26 % (рис. 2.5) від усіх безготівкових платежів. При цьому як негативний момент слід відзначити, що запровадження безготівкових розрахунків в інших сферах діяльності (робота закладів роздрібної торгівлі, громадського харчування, надання побутових, готельних, туристичних

транспортних, платних медичних та освітніх послуг, послуг відпочинку та розваг тощо), а також у сільській місцевості залишається на низькому рівні (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток за видами операцій за травень-грудень 2022 р.

Показник	Кількість, млн шт.	Сума, млрд грн
Перекази з картки на картку	748,7	1835,3
Операції з оплати товарів, послуг у мережі інтернет	1448,7	614,8
Перекази коштів з картки на банківський рахунок у мережі інтернет	208,5	71,5
Розрахунки з використанням платіжних терміналів	2732,2	896,6
Інші розрахунки	56,3	25,7
Всього	5194,4	3443,9

Складено на основі даних джерела [35]

На другому місці за популярністю серед цілей використання платіжних карток перебуває оплата товарів і

послуг у мережі Інтернет (27,9 % за кількістю й 17,9 % за сумою на майже 614,8 млрд грн), що вочевидь є наслідком зростання масштабів електронної торгівлі у зв'язку із запровадженням карантинних обмежень під час пандемічної кризи, але водночас свідчить і про все більші переваги інтернет-торгівлі у зв'язку із ширшим асортиментом продукції та нижчими цінами, аніж у традиційних торговельних закладах. До того ж наявні тренди щодо збільшення в торгових підприємств кількості платіжних терміналів, поширення інтернет-банкінгу та поява можливостей оплати комунальних і інших регулярних платежів населення за допомогою платіжних карток забезпечили підтримку стійкого розвитку ринку платіжних карток. У 2022 році українці продовжували віддавати перевагу безготівковим операціям із платіжними картками, які є безпечнішими, особливо під час війни. Водночас це слугує зайвим

підтвердженням усе більшої довіри економічних агентів до платіжних карток як надійних інструментів здійснення розрахунків (рис. 2.4, 2.5).

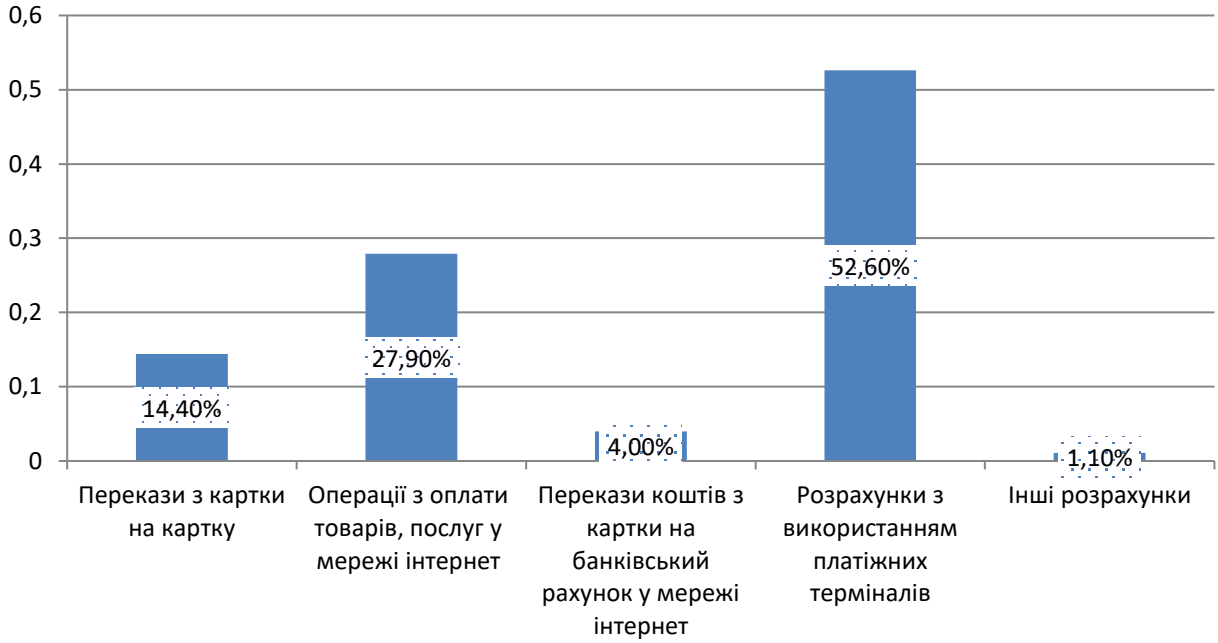

Рис. 2.4. Структура безготівкових операцій з використання платіжних карток в Україні у кількісному еквіваленті, % (травень-грудень 2022 р.)

Складено на основі даних джерела [35]

Водночас потрібно відзначити досить невеликі суми середніх платежів, здійснюваних із використанням платіжних карток. Зокрема за даними НБУ, середня сума однієї операції у травні 2022 року становила: в торговельній мережі - 306 грн (у січні 2022 року - 260 грн), з переказу

з картки на картку - 2 709 грн (у січні 2022 року - 1507 грн), з оплати товарів та послуг у мережі «Інтернет» - 404 грн (у січні 2022 року - 392 грн). Очевидно, що подальше нарощування темпів інфляційних процесів та ймовірне підвищення вслід за цим рівня номінальних доходів буде визначати тенденцію до збільшення середнього обсягу різних видів безготівкових операцій із застосуванням платіжних карток.

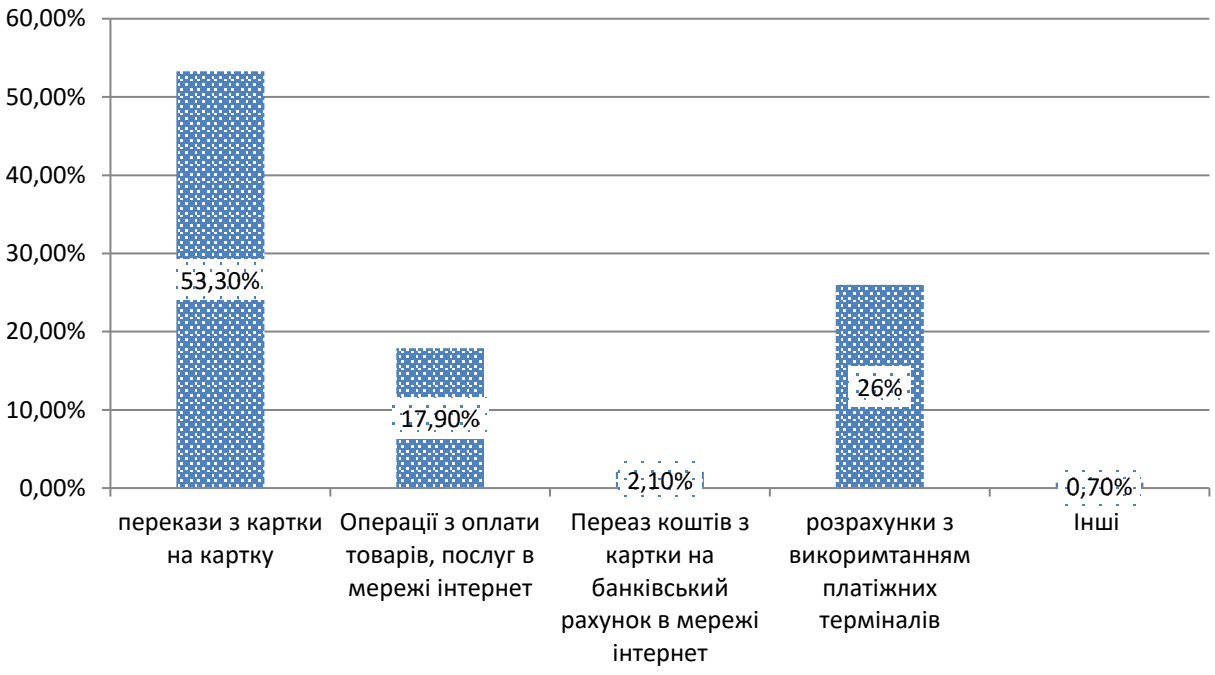

Рис. 2.5. Структура безготівкових операцій з використання платіжних карток в Україні у грошовому еквіваленті, % (травень-грудень 2022 р.)

Складено на основі даних джерела [35]

Порівняно низький рівень середніх сум платежів за картковими операціями можна також пояснити недостатньо широким асортиментом банківських сервісів, що визначають ті чи інші можливості використання платіжних карток на практиці. Вочевидь, тут доречно було б наголосити на необхідності розширення лінійки продуктового ряду послуг для клієнтів банку за рахунок реалізації інноваційних карткових інструментів. Зокрема, йдеться про можливості більш широкого застосування таких банківських продуктів, як: платіжні картки з можливістю безконтактних платежів за технологією NFC (із використанням мобільних пристроїв); «комбікарти» (одна картка на декілька рахунків); передплачені картки міжнародних платіжних систем; багатофункціональні банківські чипові картки з транспортними, соціальними, паливними та лоялті-додатками, у тому числі випущені банком у рамках

кобрендингових проєктів (спільні проєкти банків-емітентів із постачальниками товарів або послуг), адже спільні програми банку й торгових мереж - це дієвий механізм збільшення обігу за картками, а отже, і отримання додаткових прибутків. По суті розширення спектру платіжних послуг за рахунок інноваційних інструментів може сприяти збільшенню клієнтської бази банків і зростанню лояльності вже існуючої клієнтури, що є ключовою стратегічною перевагою на ринку платіжних карток.

2.2. Аналіз діяльності провідних комерційних банків на ринку платіжних карток

Якщо проаналізувати структуру ринку платіжних карток в Україні з позицій самих банків, то необхідно указати на його досить високий ступінь монополізованості. Так, лідером за емісією карток є АТ КБ «ПриватБанк», у якого на кінець липня

2023 року було 49,273 млн таких карток, або 44,6% від їхньої загальної кількості в країні, порівняно з 48,050 на початок року. На другому місці перебуває Віртуальний Monoбанк, який у липні 2023 року вперше обійшов державний Ощадбанк за кількістю випущених платіжних карток, термін дії яких ще не завершився. За даними НБУ кількість таких карток Monoбанку за підсумками липня 2023 року сягнула 16,254 млн проти 16,250 млн в Ощадбанку, тоді як на початок року співвідношення було відповідно 14,490 млн і 16,955 млн. На четвертому місці в рейтингу Райффайзен Банк --5,770 млн карт на початок серпня проти 6,992 млн на початок 2023 року.

На п'яте місце вийшов А-Банк із показником 4,868 млн карток, посунувши на шосте ПУМБ із 4,811 млн, тоді як на початку року у ПУМБ було 4,595 млн карток, а в А-Банку, який йшов за ним, - 3,721 млн (рис. 2.6.).

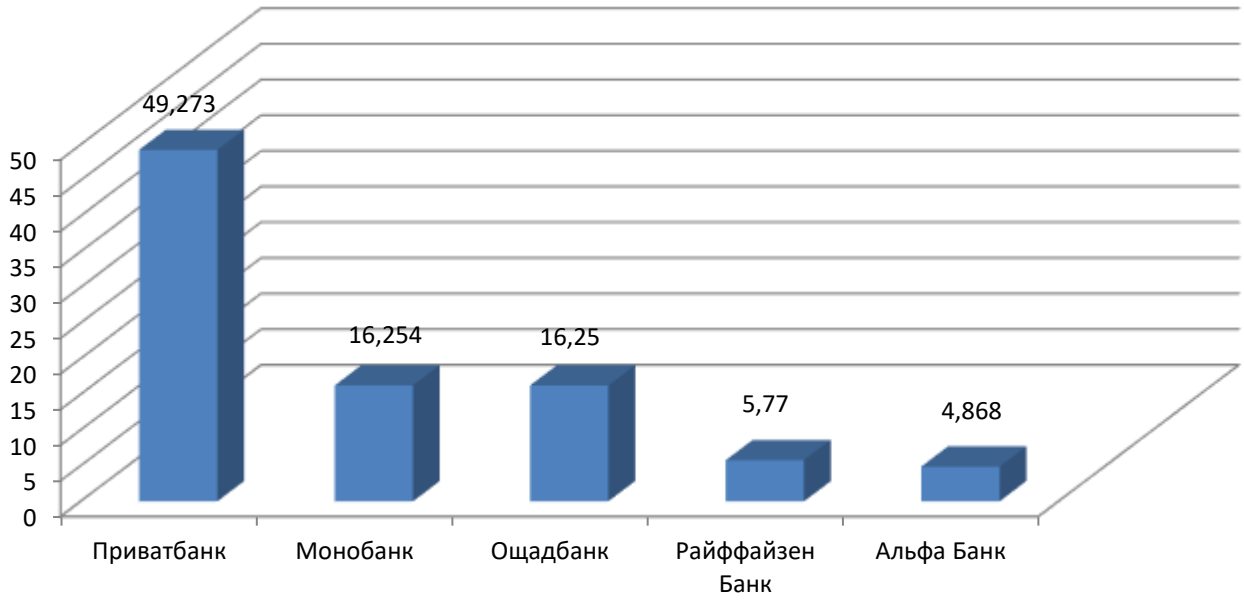

Рис. 2.6. Кількість емітованих платіжних карток ТОП 5-ти лідерів баків за липень 2023 р, млн шт. (

Складено на основі даних джерела [28]

Водночас націоналізований наприкінці липня Сенс Банк хоча і зберіг сьоме місце, проте за сім місяців 2023 року кількість його карток значно скоротилася - з 3,339 млн до 2,718 млн штук.

Понад мільйон карток на кінець липня було в обігу ще у чотирьох банків: Укрсиббанк - 2,171 млн (на початок року - 2,172 млн), Укргазбанк - 1,844 млн (1,758 млн), ОТП Банк -1,317 млн (1,448 млн) і ТАСкомбанк - 1,253 млн (2,014 млн).

Водночас статистка за кількістю карток, з якими було здійснено хоча б одну операцію у липні 2023 року, дещо інша. Четвірка лідерів тут та сама: ПриватБанк – 25,883 млн (55,9% від усіх таких карток), Монобанк – 6,841 млн, Ощадбанк – 6,288 млн і Райффайзен Банк – 2,158 млн.

Завершує п'ятірку, як і раніше, ПУМБ – 0,952 млн, за яким ідуть Альфа-Банк-- 0,946 млн, Укрсиббанк – 0,905 млн, а потім зі значним відривом Сенс Банк – 0,577 млн, Укргазбанк-- 0,494 млн, ОТП Банк – 0,359 млн і Банк «Восток» – 0,246 млн, тоді як у ТАСкомбанку таких карток лише 0,183 млн.

Таким чином, якщо в середньому на ринку в липні з 43% дійсних карток здійснювалися платежі, то у ПриватБанку таких карток 54%, у Монобанку та Укрсиббанку -- 42,1% і 41,7%, в Ощадбанку, Райффайзенбанку та банку «Восток» – відповідно 38,7%, 37,4% і 36,9%, тоді як у Сенс Банку, ПУМБ і А-Банку – 21,2%, 19,8% і 19,4% [28].

Цілком зрозуміло, що такий розподіл ринку між небагатьма емітентами

платіжних карток не сприяє формуванню оптимальної тарифної політики за картковими операціями по відношенню до клієнтів комерційних банків. Однак такий стан ринку платіжних карток є лише відображенням загального рівня достатньо високої монополізованості українського ринку банківських послуг загалом, де переважна частина банківських активів зосереджена в кількох банківських установах.

Ситуація на банківському ринку деякою мірою позначається й на інфраструктурі ринку платіжних карток, коли банки, котрі мають по суті монопольне становище в їх випуску, зацікавлені в поступовому скороченні банкоматів, що має на меті й зниження власних витрат банківських установ, і створення умов для стимулювання користувачів карткових послуг до подальшої відмови від готівки й переходу до максимального використання безготівкових розрахунків. Саме таку тенденцію й характеризує зміна кількісного та

якісного складу платіжної інфраструктури в Україні за останні п’ять років (рис. 2.7).

Як видно із наведених на рис. 2.7 даних, у той час коли загальна кількість одиниць платіжної інфраструктури за аналізований період неухильно зростала, збільшившись майже вдвічі – з 232,1 тис. шт. до 426,5 тис. шт., окремі її складові зазнавали зворотної тенденції. Зокрема, спостерігається зниження кількості банкоматів та програмно-технічних комплексів самообслуговування (ПТКС) із 37 до 33,6 тис. од., а банківських терміналів – із 19,6 до 12,6 тис. од. Водночас, кількість платіжних терміналів у торговельній та сервісній мережах тільки за останній рік зросла на 13,7 % – до 426,5 тис. шт., із яких 393,6 тис. шт. (92,3 %) – це безконтактні термінали [56].

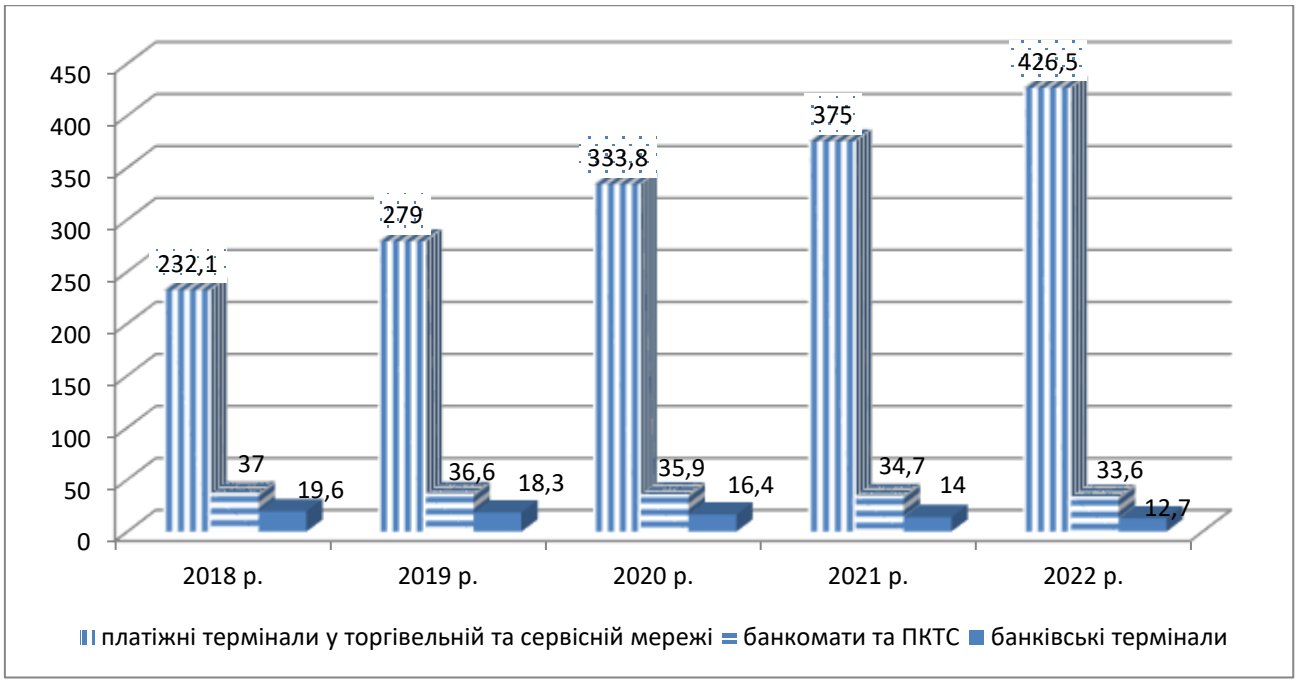

Рис. 2.7. Розвиток платіжної інфраструктури в Україні, тис. од

Складено на основі даних джерела [56]

Найбільша кількість платіжних терміналів у ПриватБанку - 60,4%, Ощадбанку - 19,6% та Райффайзен Банку - 7,6%.

За інформацією Національного банку України, кількість суб'єктів господарювання, які приймають платіжні картки, 2021 року зросла на 13,7 % порівняно з 2020 роком і становила 371,6 тис. од. Зростає також і кількість платіжних терміналів у розрахунку на 1 млн постійного населення України, що на 1 січня 2022 р. становить 10,7 тис. шт. порівняно зі станом на 1 січня 2021 р.,

коли цей показник складав 9,4 тис. шт. на 1 млн населення, хоча потрібно відзначити, що, попри позитивну динаміку, такий рівень забезпечення населення pos-терміналами все ще майже вдвічі менший, аніж у середньому по ЄС.

Крім того, аналіз регіонального розподілу платіжної інфраструктури на території України в частині кількості терміналів свідчить про її досить неоднорідний розвиток. Так, найбільша кількість платіжних терміналів у розрахунку на 1 млн населення була зосереджена в м. Києві (26,3 тис. терміналів), а також у Київській (16,4 тис. терміналів) та Дніпропетровській (12,9 тис. терміналів) областях, а найменша - у Донецькій (4,3 тис. терміналів) і Луганській (2,6 тис. терміналів) областях, що визначається об'єктивними причинами часткової окупації цих регіонів. Це означає, що наявний розвиток платіжної інфраструктури все ще недостатньою мірою забезпечує належний рівень

використання платіжних карток та зменшення готівкових розрахунків.

На ринок безконтактних платежів України вийшло кілька гравців, які зараз активно продають карткові продукти на базі безконтактних технологій. На даний момент ці інноваційні продукти пропонують, як правило, банки першої групи (табл. 2.4).

І це лише початок освоєння вітчизняного ринку даним видом платежів-- з моменту появи на українському ринку безконтактних платіжних карток (восени 2011 р.) вони серйозно і швидко прогресують та просуваються на ньому.

Платіжна система Visa у 2022 році збільшила свою частку на українському ринку платіжних карток до 45,6% з 42,4% у 2021 році, тоді як частка лідера ринку Mastercard знизилася до 53,9% відповідно з 56,9% та 64,8%. За даними НБУ загальна кількість емітованих карток Visa за результатами 2022 року зросла з 37,8 млн штук, до 50 млн штук, Mastercard - з 50,7 млн до 59,2 млн штук. За підсумками 2020 року

частка карток Visa на ринку становила 34,4% (25,2 млн штк), а Mastercard – 64,8% (47,6 млн штук) [30].

Тому очевидно, що важливим заходом сприяння розвитку електронних платежів в Україні є зобов'язальна норма, котра вимагає від суб'єктів господарювання встановлювати pos-термінали, забезпечуючи тим самим можливість здійснення розрахунків за продані товари й надані послуги з використанням електронних платіжних засобів не менше ніж трьох платіжних систем, однією з яких є багатоемітентна платіжна система, платіжною організацією якої є резидент України.

Таблиця 2.4

Тарифи і умови випуску безконтактних платіжних карток провідними українськими банками за активами на кінець 2021 р.

Банківська установа	Тип картки	Вартість випуску	Вартість обслуговування в рік
АТ КБ «ПриватБанк»	Стікер PayPass*; Міпікартка*; Mastercard World PayPass**	50 грн.; 100 грн., 100 грн.	безкоштовно
АТ КБ «Укрсоцбанк», КБ «UniCredit Bank»	Visa Classic PayWave; Visa PayWave	120 грн.; 800 грн.	
АТ КБ «Альфа-Банк»	Mastercard Mass PayPass (пакет «Клас»)	150 грн.	безкоштовно

АТ КБ «ОТП Банк»	Mastercard Standard PayPass; Mastercard Gold PayPass	безкоштовно	155,9 грн. (19,2 дол./євро); 600 грн. (72 дол./євро)
АТ КБ «Райффайзен Банк»	Visa Gold payWave; Кредитна картка «Прозора»; MasterCard Standart PayPass	безкоштовно	122 грн.; безкоштовно; безкоштовно
АТ КБ «Дельта Банк»	Mastercard World PayPass (Платіжна картка №1; Платіжна картка №1 VIP)	безкоштовно	180 грн. (24 дол./євро); 360 грн. (48 дол./євро)
АТ КБ «Укрексімбанк»	Visa Classic PayWave; Visa PayWave; Mastercard Gold PayPass	270 грн.; 270 грн 1200 грн.	безкоштовно
АТ КБ «Банк Кредит Дніпро»	Mastercard Gold PayPass; Mastercard Platinum PayPass; Visa Gold PayVawe; Visa Platinum PayVawe	150 грн.; 450 грн.; 400 грн.; 1000 грн.	200 грн.; 1000 грн.; 200 грн.; 1000 грн.

* *додаток до кредитної картки « Універсальна»;*

** *додаток до кредитної картки «Gold».*

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Перспективи розвитку ринку банківських платіжних карток багато в чому залежать від розвитку наявних здобутків платіжного ринку та нівелювання можливих загроз та ризиків на цьому ринку.

Сильні та слабкі сторони, можливості та загрози вітчизняного ринку платіжних карток представлені в табл. 3.1.

До сильних сторін платіжних карток можна віднести їхню безпеку, швидкість проведення операцій, здійснення покупок дистанційно, не турбуватися про обмін валюти в подорожах. Незважаючи на всі перераховані зручності у використанні, є й недоліки: кількість карт, отриманих власниками за власною ініціативою, залишається незначною; переважним виглядом

банківських карток, як і раніше, залишаються розрахункові картки, в рамках зарплатних проектів; не всі торгові точки, особливо в сільській місцевості, мають термінали для використання платіжних карток; обмеженість банкоматів, різний контингент громадян, який не може використовувати платіжні картки (в основному це люди похилого віку).

Продовження курсу розширення асортименту карткових товарів, вдосконалення їх технологій створить основу інтенсивного розвитку карткового бізнесу вітчизняних банків. Клієнтоорієнтованість платіжних систем передбачає в перспективі повне заміщення готівкових розрахунків безготівковими з переходом на дистанційне та мобільне обслуговування, наприклад, використання смартфона замість картки. Це підвищить їхню прибутковість, вирішуючи одночасно соціальні проблеми громадян, а також забезпечуючи розвиток сфери торгівлі та послуг.

Наразі в Україні сформовані сприятливі передумови для подальшого розвитку ринку платіжних карток, до яких можна віднести такі: банківські платіжні картки є більш ліквідними від депозитів навіть в умовах кризи; існуючі адміністративні обмеження щодо розрахунків готівкою ставлять вимогу перед населенням переводити заощадження у безготівкову форму; розвиток інформаційних технологій, зростання покупок в Інтернет-магазинах, Інтернет- банкінг роблять неминучим використання платіжних карток.

Таблиця 3.1

Матриця SWOT-аналізу вітчизняного ринку платіжних карток

Сильні сторони	Слабкі сторони
- велика кількість випущених платіжних карток; - високий оборот за платіжними картками; - значна кількість трансакцій за платіжними картками; - зручність і простота процедури використання платіжних карток; - можливість користування платіжними картами цілодобово та дистанційно; - поява різних видів платіжних карток на	- можлива втрата репутації пов’язана з витоком конфіденційної інформації; - активне використання кредитних лімітів на картках; - випадки збоїв у роботі POS-терміналів або банкоматів; - значна кількість платіжних карток виданих у рамках зарплатних проектів; - значний рівень карткового шахрайства; - недосконале правове регулювання; - нестача висококласних банківських

ринку; - розвиненість торгово-сервісної інфраструктури обслуговування платіжних карток	спеціалістів; - обмеженість бонусних програм
Можливості	Загрози
- випуск карток на різній технологічній основі; - впровадження інноваційних та якісних банківських продуктів; - застосування системи стимулів під час розрахунків з використанням платіжних карток; - зацікавленість уряду у розвитку безготівкових розрахунків; - подальший розвиток торгово-сервісної інфраструктури обслуговування платіжних карток; - розширення сфери використання платіжних карт у розрізі дрібних роздрібних магазинів і мереж; - розвиток мобільного програмного забезпечення роботи з банківськими картками; - розширення переваг для власників платіжних кредитних карток; - розширення функціональних можливостей платіжних карток	- висока ціна обслуговування використання платіжних карток у бізнесі; - зменшення динаміки росту безготівкової оплати за придбані товари та спожиті послуги; - зниження інтересу населення до покупок в Інтернет-магазинах; - зростання кіберзлочинності у сфері платіжних карток; - зростання кількості неактивних платіжних карток; - консервативне відношення і менталітет населення; - негативна демографічна ситуація в нашій державі; - нерівномірний економічний розвиток регіонів; - низький рівень фінансової грамотності населення в Україні; - негативний вплив наслідків пандемії Ковід-19

Джерело: власні дослідження

Безумовно, розвиток ринку платіжних карток відрізняється в окремих країнах світу. У більшості країн встановлене обмеження на розрахунки готівкою. Зокрема, такі обмеження на законодавчому рівні встановлені в Бельгії, Болгарії, Греції, Іспанії, Португалії, Словаччині, Франції, Чехії.

Все більшої популярності набувають заходи стимулювання безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток. Так, в Індії завдяки розвитку співпраці з міжнародною платіжною системою “Visa” вдалося знизити вартість випуску POS-терміналів на 50%. У Мексиці створено спеціальний фонд з метою організації податкових відрахувань через систему інтернет-банкінгу. Підприємствам торгівлі та послуг Південної Кореї, які приймають до оплати банківські картки, надаються податкові пільги. У США всі федеральні державні платежі здійснюються тільки в безготівковій формі. В Бельгії оплата певних

видів податків повинна бути виконана виключно з банківського рахунку (прибутковий податок, податок на майно). В Німеччині стимулюється використання платіжних карток для платежів за газ, воду, електроенергію, зв'язок, страхові премії, сплати внесків за іпотеку, кредити тощо

Стратегія забезпечення функціонування ринку платіжних карток – це довгостроковий план дій, спрямований на забезпечення ефективних відносин у процесі купівлі-продажу товарів і послуг, оплати інших зобов'язань, отримання готівки через банківські автомати, а також здійснення операцій з допомогою інших каналів обслуговування задля ефективного, надійного і безперервного функціонування ринку платіжних карток (рис. 3.1).

Нині використання безконтактних платіжних карток стає все більш популярним явищем. Таку тенденцію експерти переважно пов'язують з активною роботою банків, які пропонують до оформлення все частіше новий тип карток; формують стратегії щодо впровадження інноваційних технологій для здійснення розрахунків, зокрема contactless-картки, КБС-технології тощо.

Безперечно, безконтактні картки є дуже цікавим продуктом для тих клієнтів, які звикли регулярно розраховуватися карткою в торгових точках, тобто для активних користувачів платіжних карток. Такі клієнти цінують свій час, комфорт при розрахунках і вони ж є першими споживачами інноваційних продуктів, сприяючи поширенню їх в маси.

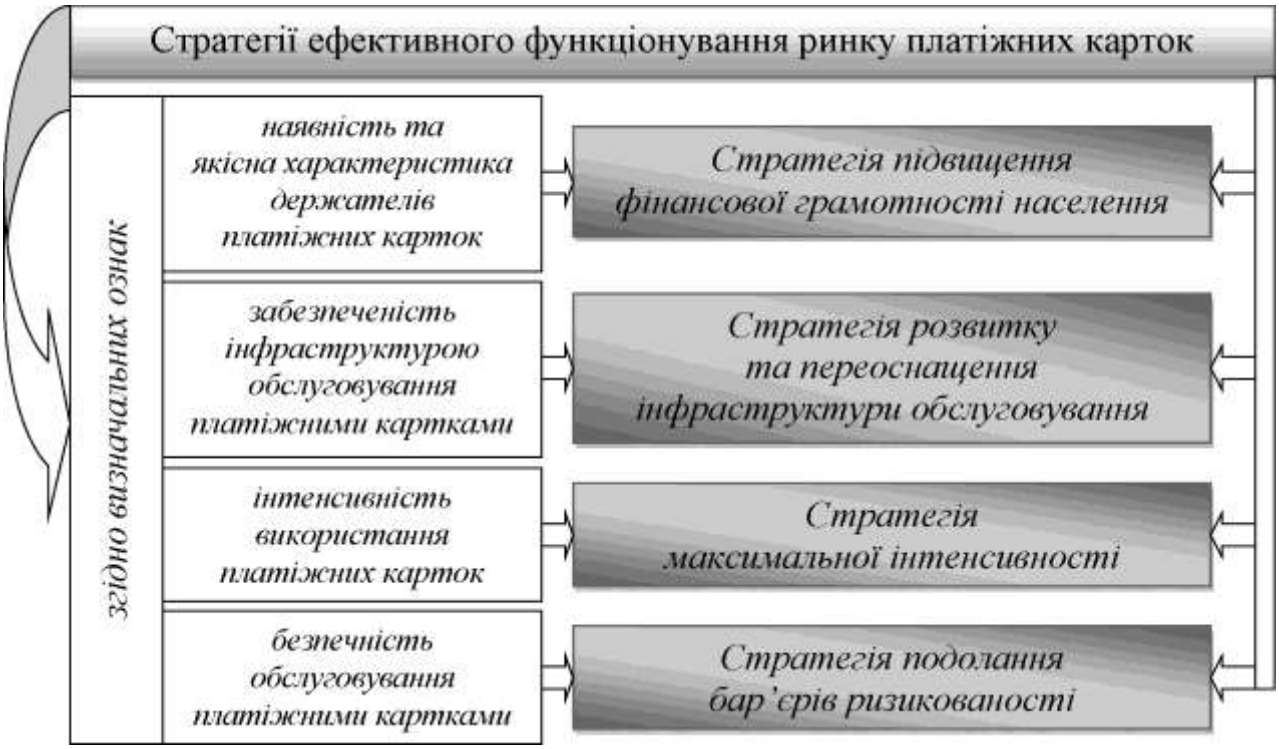

Рис. 3.1. Стратегії забезпечення ефективного функціонування ринку платіжних карток в Україні

Сформовано автором за даними джерела[13, с. 26]

Ефективний розвиток безконтактних платежів на вітчизняному ринку платіжних карток базується на трьох точках опори (без зазначення органу державного регулювання НБУ): банківські установи, торговці, постачальники безконтактних платіжних рішень MasterCard (PayPass) та Visa (PayWave).

Кожен зі свого боку повинен:

- банківські установи – здійснювати емісію такого виду карток; застосовувати передові технології у інфраструктурному обслуговуванні безконтактних платежів; навчати персонал та клієнтів; проводити різного роду акції та пропозиції, що дозволить зацікавити населення щодо даної послуги.
- торговці – формувати і розгалужувати відповідну інфраструктуру; формувати позитивну рекламу про дану послугу; працювати в даній інноваційно- прибутковій програмі;
- постачальники безконтактних платіжних рішень – вдосконалювати технології; здійснювати маркетингову підтримку; розширювати категорії прийому здійснення таких платежів.

Всі названі учасники потребують впровадження безконтактних платежів (рис. 3.2).

(рис. 3.12).

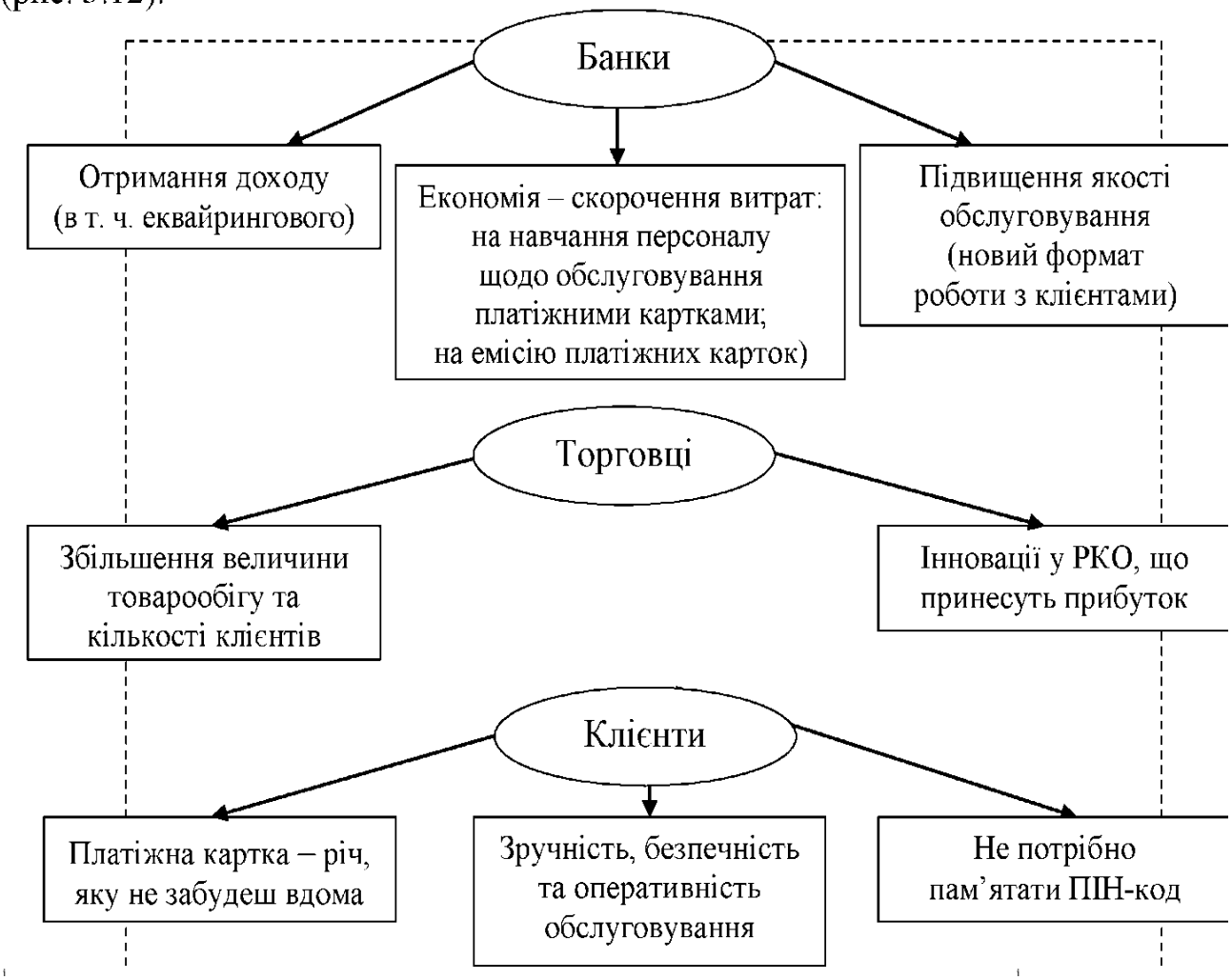

Рис. 3.2. Переваги для учасників вітчизняного ринку платіжних карток від впровадження безконтактних платежів

Сформовано автором

На нашу думку, використання безконтактних технологій буде вигідним для всіх учасників українського платіжного ринку. Так, держатель завжди матиме при собі платіжний інструмент, при цьому процес купівлі буде оперативним та в той же час безпечним; продавець зможе швидко організувати роботу та обслужити більшу кількість потенційних клієнтів; вітчизняні банки, залучаючи нових клієнтів до співпраці, отримують комісійну винагороду.

Наведемо переваги від розширення масштабів і забезпечення ефективності функціонування ринку платіжних карток за рахунок

впровадження безконтактних платежів (рис. 3.3).

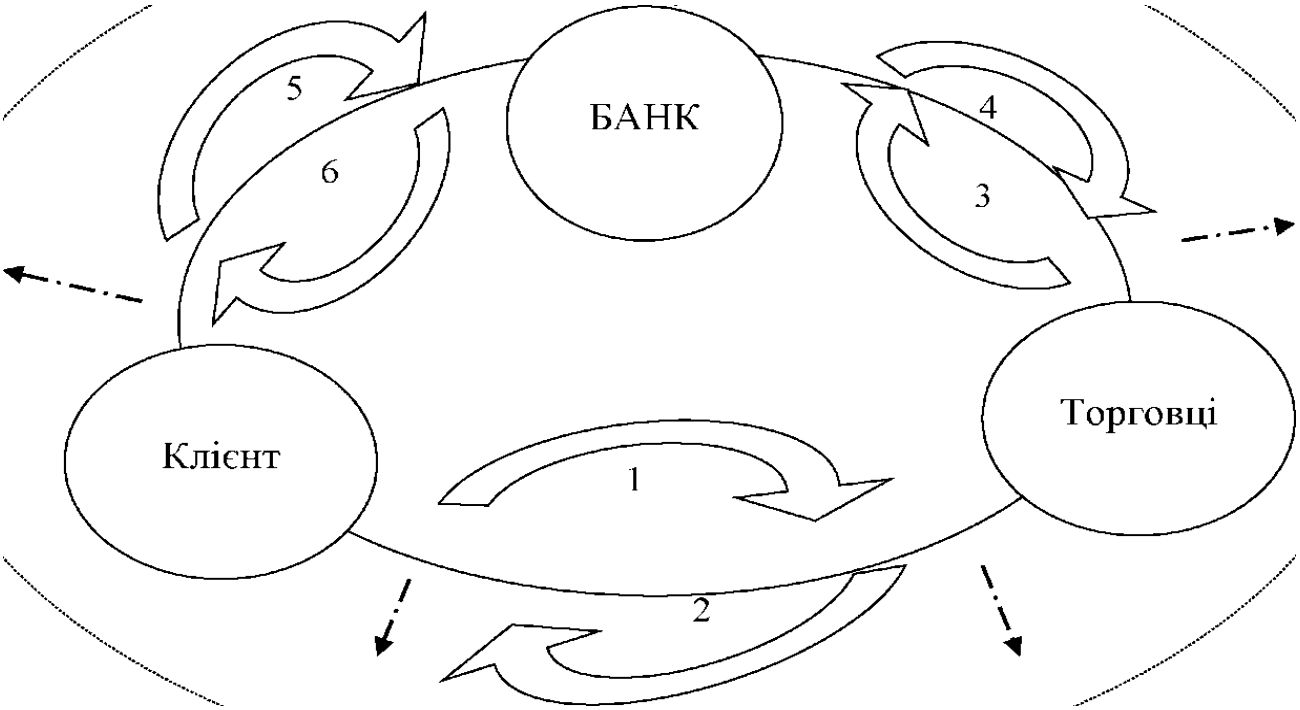

Рис. 3.3. Розширення масштабів і забезпечення ефективності функціонування ринку платіжних карток за рахунок впровадження безконтактних платежів

Сформовано автором за даними джерела: [44]

1. Зростання попиту на розрахунки (швидко, просто) за продукцію торговців; збільшення загальної виручки від реалізації за рахунок збільшення клієнтської бази.

2. Розширення реальних можливостей за програмами лояльності від реалізації дисконтних карток, пропозицій, акцій, розіграшів, призів, бонусних програм тощо.

3. Зростання доходів банку (за рахунок збільшення комісійних зборів (винагород) від зростаючих оборотів торгових точок).

4. Зменшення строків з відшкодування операцій з оплати товарів і послуг на розрахунковий рахунок торгових точок; мінімізація затрат на інкасацію.

5. Скорочення операційних затримок; збільшення нормативу миттєвої ліквідності.

6. Покращення якості обслуговування; збільшення обсягів банківських продуктів на одного клієнта при одночасному зниженні витрат на їхнє просування.

Отже, за наявності необхідних умов, а саме розвитку інфраструктури та впровадження карток-гібридів можна надати оптимістичні прогнози щодо розвитку безконтактних платежів в Україні.

Проведене дослідження проблемних моментів ринку банківських платіжних карток та дослідження наукової літератури дало змогу визначити наступні перспективні напрями його удосконалення (рис 3.4).

Рис. 3.4. Напрями удосконалення вітчизняного ринку банківських платіжних карток

Вказані заходи зможуть забезпечити не тільки підвищення рівня розвитку ринку платіжних карток, але і допоможуть збільшити довіру населення до використання платіжних банківських карток. На одному з напрямів розвитку ринку платіжних карток, який стосується зниження розміру тарифів на обслуговування платіжних карток, варто зупинитися детальніше. З досліджень Національного банку України відомо, що вартість обслуговування готівкового

обігу (інкасація) для корпоративного бізнесу становить 0,02 %, водночас комісія за здійснення безготівкових операцій з використанням платіжних карток – від 1,8 % (різниця в 90 разів), а для малого та середнього бізнесу розміри комісії за картками ще вищі – починаються від 2-3 % [39].

Через завищену величину комісії вітчизняні торговці (компанії), з одного боку, не зацікавлені приймати платіжні картки, а, з іншого боку, такі операції є обов'язковими для виконання відповідно до чинного законодавства. Така ситуація для компаній окремих видів господарської діяльності призводить до значного зниження їх прибутковості і здійснює додатковий фінансовий тиск на суб'єкти офіційного бізнесу в нашій державі. Тому вже давно назріла нагальна потреба щодо законодавчого обмеження банківських комісій при проведенні операцій з використанням платіжних карток.

Користуючись своїм монопольним становищем на ринку України, оператори платіжних систем більш ніж у 2 рази збільшили свої щорічні доходи від здійснення торгівельного еквайрингу (якщо співставляти показники 2016 і показники 2020 року), але ніяк не знизили вартість торгівельного еквайрингу (за безготівковими операціями з використанням платіжних карток) [39].

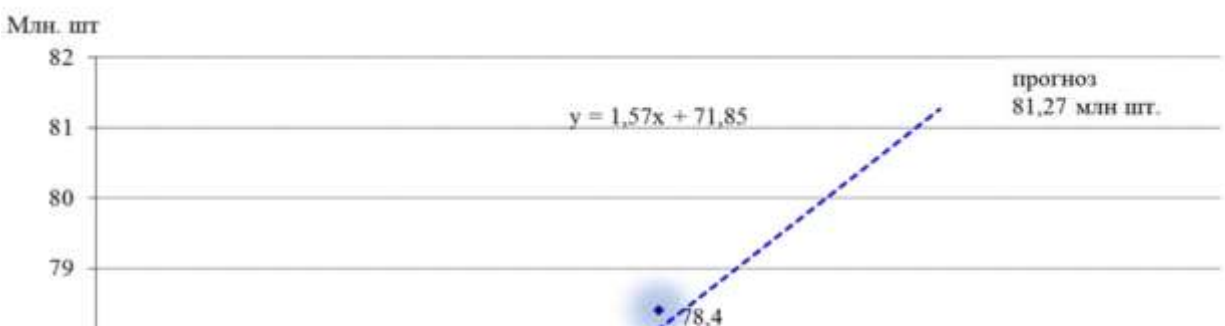
В Україні «левову частку комісійної винагороди за послуги еквайрингової установи становить комісійна винагорода інтерчейндж (60 %-75 %) – міжбанківська плата за обмін, яка сплачується еквайром емітенту електронних платіжних засобів за кожну пряму або опосередковану безготівкову операцію, здійснену за допомогою платіжної картки, і варіюється у межах 1,4-1,8 % від суми операції, а у країнах Європейського Союзу зазначений розмір комісії інтерчейндж обмежений на законодавчому рівні і становить не більше ніж 0,2% від кожної транзакції, здійсненої з використанням дебетової платіжної картки, та 0,3 % – з використанням кредитної платіжної картки» [39].

Згідно з проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо законодавчого регулювання комісійної винагороди за інтерчейндж відповідно до положень Регламенту 2015/751 Європейського

Парламенту та Ради від 29 квітня 2015 року» передбачається закріпити поступовий перехід до встановленого законодавством ЄС розміру комісійної винагороди за інтерчейндж, за яким встановити, що розмір комісійної винагороди за інтерчейндж, не може перевищувати: з 1 січня 2022 р. до 31 грудня р – 1 %; з 1 січня 2023 р. до 31 грудня 2023 р. – 0,7 %; з 1 січня 2024 р. до 31 грудня 2024 р. – 0,5 %, закріпити, що розмір комісійної винагороди за інтерчейндж з 1 січня 2025 року не може перевищувати відносно суми операції, здійсненої з використанням дебетової платіжної картки – 0,2%, з використанням кредитної платіжної картки – 0,3%, а також запровадити відповідальність за перевищення встановлених граничних розмірів комісійної винагороди за інтерчейндж» [39]. Прийняття даного законопроекту дозволить сформувати необхідні передумови для здійснення підприємницької діяльності без врахування необґрунтованих витрат, забезпечить зростання обсягів операцій за допомогою платіжних карток і поліпшить інвестиційну привабливість національної економіки.

Розрахунки проведені в розділі 2 показали, що розвиток українського ринку платіжних карток останніми роками має позитивну динаміку, незалежно від тих кризових явищ, які досі спостерігаються в деяких секторах економіки країни. Тому спробуємо спрогнозувати кількість банківських платіжних карток на перспективу. Для прогнозу кількості платіжних банківських карток станом на 01.04.2023 р. застосуємо вирівнювання динамічного ряду способом найменших квадратів за рівнянням прямої лінії, в подальшому екстраполювавши отриманий результат. Результати прогнозу зобразимо у графічному вигляді на рис. 3.5.

Результати прогнозу кількості активних банківських платіжних карток зобразимо у графічному вигляді на рис. 3.6.

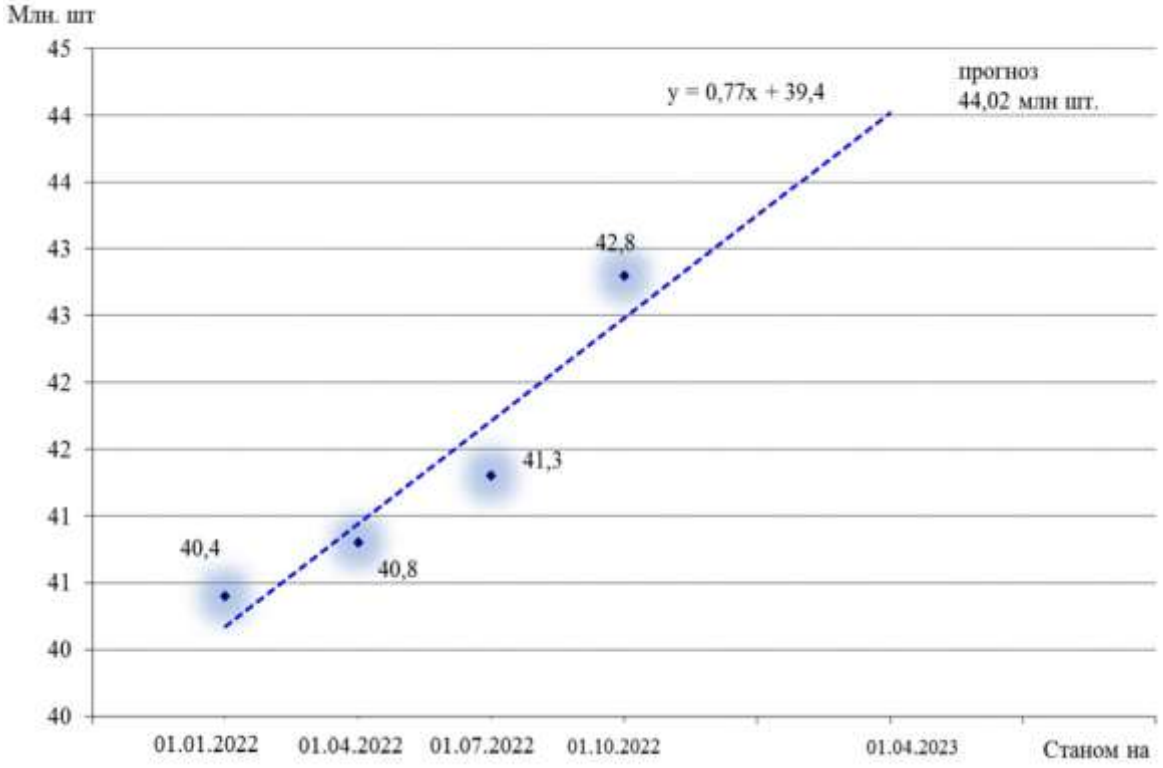

Рис. 3.6. Прогноз кількості активних платіжних банківських карток за станом на 01.04.2023 р

Розрахований коефіцієнт регресії показує, що кожні три місяці загальна кількість платіжних карток зростала в середньому на 1,57 млн шт. Підставивши у отримане рівняння регресії x=6, отримаємо прогноз на 01.04.2023 р.:

y=1,57*6+71,85=81,27 млн грн. Прогнозована загальна кількість банківських платіжних карток за станом на 01.04.2023 р. становитиме 81,27 млн шт.

Коефіцієнт регресії, який розраховувався для активних платіжних карток показує, що кожні 3 місяці кількість зростала в середньому на 0,77 млн шт. Підставивши у отримане рівняння регресії x=6, отримаємо прогноз на 01.04.2023 р.: y=0,77*6+39,4=44,02 млн грн. Прогнозована кількість активних банківських платіжних карток станом на 01.04.2023 р. становитиме 44,02 млн. шт. чи 54,2 % від загальної кількості банківських платіжних карток.

Так за нашими прогнозами у найближчі два роки темпи приросту транзакцій за безконтактними картками складуть понад 70% на рік. А кожен клієнт, одного разу розрахувавшись карткою з технологією безконтактних платежів, оцінить швидкість (буквально секунди) і зручність розрахунків, а торговці – швидкість обслуговування клієнтів (швидше, ніж інші картки та готівка)». Все це дозволить вивести картковий ринок України на новий більш ефективний рівень його функціонування.

ВИСНОВКИ

У результаті наукового дослідження було досліджено особливості та

здійснено аналіз функціонування ринку платіжних карток в Україні, що дає підстави зробити ряд висновків:

1. Визначено, що розвиток ринку банківських платіжних карток надає безліч переваг для комерційних банків, господарюючих суб'єктів, торговельних організацій фізичних осіб, а також державі. Активний розвиток ринку банківських платіжних карток в нашій державі сприяє збільшенню прозорості операцій на фінансовому ринку, залученню коштів у банківський сектор, що підвищує дохідність банківського бізнесу.

2. Встановлено, що ринок банківських карток, що стрімко розвивається, стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток. Це недостатньо ефективна законодавча база захисту прав споживачів банківських послуг, завищений розмір комісії за здійснення безготівкових операцій з використанням платіжних карток, низька фінансова грамотність населення, проблеми захисту банківських карток та безготівкових платежів від шахраїв, нерівномірна забезпеченість регіонів країни інфраструктурою надання фінансових послуг за допомогою банкоматів, електронних та платіжних терміналів, залежність від міжнародних платіжних систем тощо.

3. Виявлено, що розвиток вітчизняного ринку платіжних карток впродовж останніх років має позитивну динаміку, незалежно від тих кризових явищ в економіці, які пов'язані, зокрема, з пандемією COVID-19 та війни з росією. Темпи емісії платіжних карток мають позитивну тенденцію, відбувається зростання безготівкових операцій, виконаних з використанням банківських карток, що робить даний вид розрахунку найпопулярнішим і найзручнішим.

4. Визначено, що кількість операцій із використанням платіжних карток, емітованих банками України в 2022 р., досягла 7 817,1 млн шт., а їхня сума – 5 091,7 млрд грн. Це майже на третину (на 30,3 % та 28,7 % відповідно) більше ніж 2021 року. За

станом на 01.10.2021 р. у структурі платіжних карток 54,6 % були активними.

5. Встановлено стійку тенденцію до стрімкого зростання кількості безконтактних і токенізованих платіжних карт, які мають ряд істотних переваг. Більше половини випущених платіжних карток (41,3%) становили активні платіжні інструменти, що використовуються економічними агентами для здійснення видаткових операцій.

6. Проаналізовано, що основна частина ринку платіжних карток в Україні контролюється компаніями світових платіжних систем MasterCard і VISA. На частку MasterCard і VISA станом на 01.10.2021 року припадає відповідно 62,12 % і 37,24 % ринку платіжних карток. Частка ринку, що залишилася, в 0,77 % припадає на національну платіжну систему «Простір» та менше 0,05 % на інші платіжні системи.

7. Окреслено основні переваги впровадження безконтактних платежів на вітчизняному ринку платіжних карток та доведено, що дана технологія при найкращих варіантах її «влиття» у середовище виведе картковий ринок України на новий (більш ефективний) рівень його функціонування.

8. Запропоновано заходи розвитку ринку платіжних карток, основними з яких є: створення сприятливого нормативно-правового середовища, розвиток платіжної інфраструктури, постійне вдосконалення захисту платіжних карток від шахрайств, розвиток супутніх інформаційно-комунікаційних технологій, зниження розміру тарифів на обслуговування платіжних карток, розширення спектру платіжних послуг за допомогою інновації у сфері платіжних технологій, розробка бонусних програм для різних цільових аудиторій, зростання фінансової грамотності та довіри населення, опанування зарубіжних новацій у сфері платіжних послуг, подальший розвиток національної платіжної системи «Простір»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аврамчук Л. А., Моргун А. С. Перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський націон. університет імені В. О. Сухомлинського. 2018. Випуск 22. С.739 - 742.

2. Адамик Б., Ткачук В. Платіжні системи : фундаментальні засади та перспективи трансформації. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29. № 3. С. 63-73.

3. Архірейська Н. В., Кучкова О. В. Сучасні тренди платіжного ринку України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8969 (дата звернення: 10.01.2022 р.).

4. Багацька К. В., Шидловська К.О. Безконтактні технології у банківському секторі України: URL: http://nauka.kushnir.mk.ua. (дата звернення: 12.11.2023).

5. Білий М. М. Особливості розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип. 15 (2). С.119-128.

6. Бондарець О. М., Бондаренко Л. Ф., Водолазська Н. В., Хиль Л. П. Стан, проблеми та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Бізнес Інформ.* 2018. № 8. С. 153-157.

7. Бублик Є. О. Ринок платіжних карток в Україні: перспективи та обмеження розвитку. *Економіка і прогнозування.* 2016. № 3. С. 51-65.

8. Бучко І. Перспективи розвитку електронних банківських послуг з використанням платіжних карток в Україні. *Науковий Вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 168–173.

9. В Україні перебуває в обігу 110 млн платіжних карток: аналіз НБУ за II квартал. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/4/703895.(дата звернення: 12.10.2023).

10. Дикий В. Розвиток безготівкової економіки в Україні. Національний банк України. URL: http://management.fmm.kpi. ua/wpcontent/uploads/2017/12/Cashless-economy_05.12.2017.pdf (дата звернення:

11. Дубина М. В., Садчикова І. В., Середюк І. О. Концептуальні підходи до підвищення рівня безпечності банківського платіжного середовища України. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 349-359.

12. Євдокімова М. О. Ринок платіжних карток в Україні, його розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Міжн. економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 15(1). С. 106-110.

13. Заславська О. І. Тенденції розвитку ринку банківських платіжних

карток в Україні. *Економіка. Фінанси. Право.* 2017. № 8(2). С. 26-30.

14. Звіт про глобальні платежі McKinsey за 2021 рік. URL: https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/the-2021-mckinsey-global-payments-report (дата звернення: 16.11.2023).

15. Звіт про глобальну фінансову стабільність. URL: https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2022/04/18/Global-Financial-Stability-Report-April-2022-516158 (дата звернення: 12.10.2023).

16. Картковий ринок у II кварталі 2023 року: частка безготівкових операцій з картками – на високому рівні. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/kartkoviy-rinok-u-ii-kvartali-2023-roku-chastka-bezgotivkovih-operatsiy-z-kartkami--na-visokomu-rivni (дата звернення: 23.10.2023).

17. Концепція проекту Cashless economy від 18.05.2016. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/files/UYVinKqYAcIbglO (дата звернення: 11.09.2023 р.).

18. Корецька Н. І. Польський досвід функціонування ринку платіжних карток. *Економічний форум.* 2016. № 1. С. 40-47.

19. Коць О. О., Гоменюк В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Економіка та суспільство*. Електронне наукове фахове видання. 2018. №15. С. 671-678.

20. Кушнір С. О., Кікош В. В. Переваги використання банківських платіжних карток у сфері агропромислового комплексу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 25(1). С. 134-137.

21. Левицька Т. В. Особливості використання сучасних інформаційних технологій і платіжних пластикових карток у банківській системі. *Актуальні проблеми економіки.* 2018. № 10. С. 233-238.

22. Легкоступ І. І., Ваганова О. В. Ринок платіжних карток: стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету.* Економіка. 2019. Вип. 809. С. 63-71.

23. Маковоз О. С., Передерій Т. С., Чмирь А. Ю. Система захисту інформації платіжних карт в Україні. *Вісник Кам'янець-Подільського націон. універс. імені Івана Огієнка.* Економічні науки. 2017. Вип. 12 (2). С. 140-149.

24. Масляна А.О. Розвиток платіжних карток в Україні. *Фінансове забезпечення економіки:* матеріали VI науково-практичній студентської конференції, 20 червня 2022 р. Житомир : Поліський національний університет. 2022. С. 30-35.

25. Масляна А.О. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 20-22 вересня 2023 року, Україна, м. Харків. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 257–258.

26. Матвєєв В. В., Гайджийська О. М., Задорожна А. В. Дослідження теоретичних аспектів організації та здійснення безготівкових розрахунків. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 15. С. 863-866.

27. Мельник К.М. Безготівкові операції під час війни як фактор стійкості економіки країни. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах*: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 20 квітня 2023. Т 1. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2023. С. 168-170.

28. Monобанк обійшов Ощадбанк, А-Банк, ПУМБ за кількістю платіжних карток – НБУ. URL: https://interfax.com.ua/news/economic/938004.html (дата звернення: 12.10.2023).

29. Монастирський Г. Л., Чайковський Я. І., Чайковська І. Я., Чайковський Є. Я. Напрями використання платіжних карток як інновації оплати послуг транспортних організацій. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28, № 4. С. 143-154.

30. НБУ назвав частки платіжних систем на ринку України. Інформаційне агентство «Фінансовий клуб». URL: https://finclub.net/ua/news/nbu-zvituvav-pro-prysutnist-platizhnykh-system-na-

rynku-ukrainy.html (дата звернення: 21.10.2023).

31. Невідома Л. О., Марченко О. В. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 680-684.

32. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають, попри війну. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-zrostayut-popri-viynu (дата звернення: 11. 11.2023 р.).

33. Огляд ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України за 2018 рік / Національний банк України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/pubHsh/category?cat_id=79219 (дата звернення: 11. 09.2023 р.).

34. Олешко А. А. Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 10 (травень). С. 22-25.

35. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/en (дата звернення: 12.10.2023).

36. Пиріг С. О., Іщук Л. І., Олександренко І. В. Оцінка рівня ринку платіжних карток та чинники впливу на його розвиток. *Економічний форум.* 2021. № 1. С. 184-192.

37. Платіжний ландшафт України / Національний банк України. URL: https ://bank. gov.ua/ua/news/all/platijniy-landshaft-ukrayini (дата звернення: 11.11.2023р.).

38. Платіжні картки в Україні, 2020 рік / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-2020-rik (дата звернення: 21.09.2023 р.).

39. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо законодавчого регулювання комісійної винагороди за інтерчейндж відповідно до положень Регламенту 2015/751 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2015 року». Верховна рада України. URL: https://itd.rada.gov.ua/bininfo/Bins/pubFile/810131 (дата звернення: 15.10.2023 р.).

40. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20 (дата звернення: 11.09.2023 р.). 25.10.01.2023 р.).

41. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2346-14#Text (дата звернення: 11.01.2022 р.).

42. Проєкт концепції системи миттєвих платежів. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/proyekt-kontseptsiyi-sistemi-mittyevih-platejiv (дата звернення: 11.08.2023 р.).

43. Прушківський В. Упровадження безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні. *Банківська справа.* 2014. № 1–2. С. 100–107.

44. Резниченко Є. Сім фактів про безконтактні платіжні картки. URL: http://ua.prostobank.ua/plastikovi_kartki/statti/sim_faktiv_pro_bezkontaktni_platizhni_kartk (дата звернення: 20.10.2023).

45. Ринок платіжних карток, 2019 рік. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/rinok-platijnih-kartok-2019-rik (дата звернення: 19.09.2023 р.).

46. Розрахунок платіжними картками. «WikiLegalAid» довідково-інформаційна платформа правових консультацій URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php (дата звернення: 20.10.2023).

47. Сотченко Є. В. Діджиталізація міжнародних розрахунків в умовах кризових явищ світової економіки. *Причорноморські економічні студії.* 2020. № 59-1. С. 51-61.

48. Співак Л. Перспективи розвитку банківського карткового бізнесу в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2015. № 4. С. 118–123.

49. Трусова Н. В., Чкан І. О. Платіжні системи в Україні та ризики їх функціонування. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 257-263.

50. України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка.* 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka. com.ua/?op=1&z=8969 (дата звернення: 10.09.2023 р.).

51. Успаленко В. І., Калмикова В. Г. Умови вступу банків в міжнародні карткові платіжні системи. *Молодий вчений.* 2016. № 12.1. С. 990-993.

52. Федишин М. П., Вовк, М. М. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-66 (дата звернення: 10.11.2023).

53. Що таке токенізована платіжна картка і чим вона відрізняється від безконтактної? - експерт РАДАБАНК / Bankchart.com.ua. URL: https://bankchart.com.ua/plastikovi_kartki/novini/scho_take_tokenizovana_platizhna_kartka_i_chim_vona_vidriznyaetsya_vid_bezkontaktnoyi_ekspert_radabank (дата звернення: 10.11.2023).

54. Яцик Т. В. Методи оцінки грошових коштів та потоків в економічному аналізі. *Глобальні проблеми екон. та фінансів*. 2017. С. 16-19.

55. Bureau of Consumer financial Protection. (2021). The Consumer Credit Card Market Report. Washington, DC, September. URL: https://files.consumerfinance.gov/f/documents/cfpb_consumer-credit-card-market-report_2021.pdf. (Accessed 10 Feb 2023).

56. National Bank of Ukraine. (2022). Annual Report 2021. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_re port_2021_eng.pdf. (Accessed 15 Feb 2023).

57. Zandi, M., Singh, A. (2021). The Impact of Payment Cards on Economic Growth. Analysis, Moody's Analytics. 22 November, 1-27. Retrieved from w.ww.-moodysanaiytics.com. (Accessed 10 Feb 2023).